

CV

Hoogleraar
Forensische Psychologie
Universiteit van Maastricht

Corine de Ruiter

Belangrijkste onderwerpen onderzoek:

- Relatie psychische stoornissen en criminaliteit
- Preventie antisociaal en crimineel gedrag
- Meer dan 200 publicaties in wetenschappelijke tijdschriften
- President International Association of Forensic Mental Health Services

De essentie van het bestaan, die boeit mij

Corine de Ruiter

God zit in alle mensen, dus als je naar de ander kijkt, dan kijk je naar god. Het mysterie dat zich openbaart in de vorm van die andere mens. Als je dat iedere dag, elk moment kan voelen, ben je een gelukkig mens.

Ik denk dat ik wetenschapper ben geworden vanwege mijn grote nieuwsgierigheid naar hoe de wereld in elkaar zit en, meer specifiek, hoe de menselijke geest, de psyche, in elkaar zit. Uiteindelijk weet je nooit precies waarom je voor een bepaald beroep kiest, dat overkomt je min of meer, maar ik denk wel dat het daar mee te maken heeft. Ik was daar als middelbare scholier al door gefascineerd. Na de middelbare school ben ik een jaar naar de Verenigde Staten gegaan. Aan de universiteit waar ik studeerde kon ik allerlei vakken uitproberen. Een van die vakken was psychologie. Terug in Nederland heb ik toen besloten om psychologie gaan studeren, terwijl ik me het jaar ervoor had ingeschreven voor farmacie en Engels. Dus er heeft wel een switch plaatsgevonden. Dat had ook te maken met het feit dat psychologie voor mij als middelbare scholier een totaal onbekend vak was.

Na mijn studie heb ik heel lang twee sporen bewandeld. Naast wetenschappelijk onderzoek ook klinisch werk met patiënten, behandelingen en diagnostiek. En eigenlijk doe ik dat nog steeds. Het is wel zo dat in de loop van de tijd de accenten verschoven zijn. Ik doe nu veel meer onderzoek en zie weinig patiënten meer. Maar in mijn huidige baan en functie heb ik nog steeds de gelegenheid om bijvoorbeeld op verzoek van de rechtbank rapportages op te stellen over verdachten van ernstige misdrijven. Dan ga ik naar de gevangenis om iemand te bezoeken en te spreken en psychologisch te testen.

In mijn onderzoek bestudeer ik twee onderwerpen. In de eerste plaats ben ik geboeid door de relatie tussen psychische stoornissen en criminaliteit. In het bijzonder geweldscriminaliteit, inclusief seksueel geweld. Dat is eigenlijk een onderzoeksgebied dat in de psychologie relatief nieuw en onontgonnen is. Ik ben ooit mijn loopbaan begonnen met onderzoek naar angststoornissen, fobieën. Daar is veel meer over bekend, want daar is veel meer onderzoek naar gedaan. Criminelen zijn een doelgroep die de meeste mensen niet zo interessant vinden. Die hebben het idee dat we criminelen gewoon op moeten sluiten en vervolgens de sleutel weggooien. Psychologen zijn eigenlijk pas de laatste twintig, dertig jaar serieus onderzoek gaan doen naar crimineel gedrag. Want ook crimineel gedrag is menselijk gedrag.

Het tweede onderwerp is de preventie van antisociaal en crimineel gedrag. Hoe kun je bijvoorbeeld voorkomen dat kinderen ontsporen? Wat voor behandelingen zijn hiervoor? Wat kun je doen aan preventie van kindermishandeling? Want dat is een belangrijke voorloper, een belangrijk oorzakelijke factor zelfs, van criminaliteit. Niet de enige factor, maar wel een van de factoren.

Levensbeschouwing en psychologie

Criminaliteit en geweld zijn maatschappelijke onderwerpen waarbij de meeste mensen meteen klaarstaan met morele oordelen. Als je die fenomenen op een objectieve manier wilt onderzoeken dan moet je eigenlijk die oordelen even uitschakelen. Ik denk dat daarvoor een houding van objectief luisteren, nieuwsgierig zijn, heel belangrijk is. Voor mijzelf speelt daarin mijn levenshouding een rol. Ik streef naar een houding van respect voor ieder medemens. Ongeacht geloof, achtergrond, wel of niet crimineel. Ik beschouw mezelf als een spiritueel mens en dat speelt op de achtergrond ook een rol, maar dat is meer iets van het leven als geheel. En daarom ook in mijn werk.

Onderwijs

Als je het belangrijk vindt dat er respectvol en open naar de ander wordt gekeken en als je de ander met respect bejegt, dan breng je dat ook over in het onderwijs. Ik vind het persoonlijk een voorrecht om les te mogen geven aan jonge mensen en ik zie daarin ook wel een enorme verantwoordelijkheid. Je geeft het stokje door. Niemand is hier voor eeuwig. Er zijn mensen die denken dat er eeuwig leven bestaat, maar ik denk zelf van niet.

Misschien is er wel iets hierna, maar in ieder geval niet in dit lichaam. Dus uiteindelijk geef je het stokje door. En dat doe je op een zorgvuldige manier, met respect voor jonge mensen zodat zij het gevoel hebben dat ze serieus worden genomen. Een van de dingen die ik belangrijk vind is dat mijn onderwijs een hoge kwaliteit heeft. Maar ook dat studenten de gelegenheid hebben om mij vragen te stellen. Kleinschaligheid en daadwerkelijk contact vind ik erg belangrijk. Ik wil graag iemand zijn die de studenten kunnen benaderen en raadplegen.

In het psychologisch onderzoek heb je een neutrale, niet veroordelende houding nodig, omdat je onderzoek doet naar een individu. Als je die houding niet laat zien, zullen mensen je niet vertrouwen, en je niet hun verhaal vertellen. Iets soortgelijks geldt ook als je binnen grote groepen een bepaald verschijnsel wilt bestuderen. Bijvoorbeeld of een bepaalde preventieve behandeling voor jonge kinderen met agressieproblemen wel werkt. Dan moet je groepen ouders motiveren om mee te doen aan het onderzoek en om vragenlijsten in te vullen. Dat vraagt diverse vaardigheden, maar je moet ook uitstralen dat je het belangrijk vindt, ongeacht de uitkomst van het onderzoek.

Het onderzoek kan immers een uitkomst hebben die je niet verwacht. Je werkt als onderzoeker met ideeën en een hypothese. Maar in dat opzicht vind ik wetenschap bedrijven ook een voorrecht. Je kunt daarin gecorrigeerd worden op verkeerde aannames. In die zin dwingt dat toch altijd weer tot bescheidenheid. Jouw theorie houdt alleen maar stand als daar bewijs voor is, en als je dat bewijs niet vindt moet je verder zoeken.

De werkvloer

Levensbeschouwing speelt niet echt een rol in mijn onderzoeksgroep, maar er is wel ruimte voor allerlei aspecten die ook terug te vinden zijn in religies. Het woord 'religie' betekent 'in verbinding staan met'. En dat moet je elke dag weer doen, ook in relatie tot je collega's. Ik zit zelf in een bijzondere onderzoeksgroep aan de Universiteit Maastricht, met jonge en wat oudere mensen zoals ik. We gaan volledig gelijkwaardig met elkaar om. Er is veel humor en respect, en er is ook vaak onderling debat. Het maakt niet uit hoe oud je bent, of je jong bent of al 74, we luisteren naar elkaar, ook al zijn we het niet met elkaar eens. We blijven elkaar waarderen. Dat zijn voor mij essentiële waarden. En of die nu komen uit het christelijke geloof of uit het humanisme of uit nog weer een andere levensbeschouwing, dat maakt voor mij niet uit.

De mensen in mijn vakgebied die ik goed ken zijn vooral agnostisch. Ze zijn niet fundamentalistisch in een bepaalde richting. Ik denk dat dat heel belangrijk is. Volgens mij kun je geen onafhankelijke, objectieve wetenschapper zijn als je een fundamentalistisch geloof hebt.

Ik ken iemand die veel onderzoek doet naar rechts-extremisme en islamitisch extremisme. Hij heeft onder andere onderzoek gedaan onder gevangenen in Canada. Hij is van origine een Egyptenaar en doet dit onderzoek omdat hij zich zorgen maakt over deze ontwikkelingen vanuit zijn eigen achtergrond. Vanwege die achtergrond heeft hij meer begrip voor en affiniteit met deze ontwikkelingen, maar hij is zelf niet gelovig. Dit voorbeeld laat zien dat een culturele of religieuze achtergrond een rol kan spelen in de keuze van het onderwerp van onderzoek.

Levensbeschouwing

Ik heb jarenlang een spirituele leermeester gehad, Alexander Smit. Die is helaas in 1998 overleden. Hij kwam uit de traditie van Advaita Vedanta, een mystieke traditie in het hindoeïsme. Het is een non-dualistische leer die ervan uitgaat dat wat zich iedere dag aan ervaringen aan jou voordoet uiteindelijk niet de echte realiteit is, maar een wezenskenmerk in ieder mens, dat al die dingen ervaart en omvat. Dat heet in Advaita 'bewustzijn' of 'liefde' of hoe je het ook wilt noemen. Er zijn meer non-dualistische stromingen, zoals het taoïsme en zenboeddhisme. In het non-dualisme is het idee van goed en kwaad niet zo absoluut als in een dualistische levensbeschouwing. Dat is wat ik ervaar in mijn contacten met bijvoorbeeld mensen die een ernstig misdrijf hebben gepleegd. Afgelopen woensdag was ik de hele dag in de gevangenis om iemand te onderzoeken. Een man die iets vreselijks heeft gedaan terwijl hij psychotisch was. Op internet, vooral op fora, staan vaak talloze (primaire) reacties van mensen als zo iets gebeurd is. En ik zit dan met zo iemand te praten. Ik laat het verhaal op me inwerken, probeer het te begrijpen en heb niet meteen een oordeel. Eigenlijk heb ik helemaal geen oordeel. Ik probeer te begrijpen wat die man heeft bewogen om dat te doen. Hoe is hij in die situatie terechtgekomen waarin hij zijn geest niet meer onder controle had. Die manier van werken bepaalt het beeld van wie je uiteindelijk echt bent: iemand die dat allemaal waarneemt en ervaart.

Met de wetenschap probeer je de objectieve werkelijkheid te benaderen. Ik ben geen zwever of zo. Ik werk met cijfers. Maar zeker als het gaat om het contact met een psychisch zieke medemens komt het niet alleen op cijfers aan. Dan gaat het ook om wat er gebeurt in dat contact. Kan

iemand zich openstellen? Durft hij zijn verhaal te vertellen, dat hij misschien nog nooit aan iemand anders heeft verteld? Belangrijk daarvoor zijn waarden als respect, er mogen zijn, aanvaarding. Dat zijn zaken die met levensbeschouwing te maken hebben.

Ik denk dat ik altijd die nieuwsgierigheid heb gehad om de wereld te willen begrijpen. Ook mijn spirituele zoektocht heeft daar mee te maken gehad. Die begon toen ik ging studeren. Ik dacht, net als veel andere jongeren van mijn generatie, na over de vraag: waartoe zijn we hier op aarde? Ik verdiepte me in allerlei stromingen omdat ik nieuwsgierig was. Ik ging toen ook naar de kerk, gewoon omdat ik benieuwd was naar waar het over ging. Uiteindelijk heb ik mijn eigen leermeester gevonden, of hij heeft mij gevonden, dat weet ik niet precies. Het komt altijd van twee kanten. Wat ik interessant vind is dat het non-dualisme eigenlijk zegt: we weten het niet. Er is niet een absolute waarheid waar de wetenschap uiteindelijk op uit zal komen.

Neem nu het bewustzijn, daar is heel veel discussie over. Er zijn mensen die zeggen dat het alleen maar hersenenactiviteit is en er zijn mensen die zeggen dat er meer is dan het pure materialisme. Ik heb het idee dat die twee visies elkaar steeds meer naderen. Wat de wetenschap leert over bewustzijn komt ook voor in non-dualistische stromingen. In de psychologie wordt mindfulnessstraining erg populair. Dat is eigenlijk gewoon zenmeditatie. De boodschap ervan is dat je, als je psychische problemen hebt, als je bijvoorbeeld depressief of angstig bent, niet moet vechten tegen deze gevoelens, maar ze moet ervaren, waarnemen, observeren. Daardoor word je er vrij van. Dat is helemaal in lijn met allerlei non-dualistische stromingen.

Conflict

Ik ervaar geen conflict tussen geloof en wetenschap, maar ik zou ook niet willen zeggen dat ik een geloof heb. Ik heb bepaalde spirituele ervaringen gehad en ik heb een leermeester mogen meemaken. Dat is mijn werkelijkheid. Ik hoef ook niemand te overtuigen. Niemand hoeft het ermee eens of oneens te zijn. Dat maakt niet uit. De essentie van het bestaan, die boeit mij. Dat leeft elke dag.

Jeugd

Mijn moeder was van origine Nederlands-hervormd, maar ze was eigenlijk onkerkelijk. Mijn vader was minder kerkelijk opgevoed, hoewel zijn